

VYUŽITÍ PENĚŽ Z EVROPSKÝCH FONDŮ DÁL BRZDÍ BYROKRACIE

ČESKO NEJSPÍŠ NEVYČERPÁ DOTACE ZA 30 MILIARD KORUN. ZÁJEM FIREM O TYTO PROSTŘEDKY ROSTE.

František Mašek

frantisek.masek@economia.cz

Openězích z evropských fondů se často hovoří v souvislosti s jejich nízkým čerpáním nebo možným zneužitím, jako třeba u kauzy Čapí hnízdo. Poněkud tak zaniká, co zhruba 1,5 bilionu korun, které Česká republika z EU zatím získala, reálně přineslo.

Sečteme-li 77,5 miliardy korun, jež Česko podle ministerstva pro místní rozvoj v přepočtu získalo v letech 2004–2006, téměř 650 miliard prozatím proplacených za léta 2007 až 2013 a prostředky slíbené na období let 2014 až 2020, dostaneme celkem zmíněných 1,5 bilionu korun. Odhaduje se, že jen loni zvedly příjmy z rozpočtu EU hrubý domácí produkt České republiky o 0,9 procenta.

Umožnily také vytvořit 91 tisíc pracovních míst a modernizovat přes 56 600 bytů. „Výrazně přispěly k rozvoji dopravy či turistiky v méně rozvinutých regionech i ke zlepšení stavu ovzduší,“ uvedl Vilém Frček z ministerstva pro místní rozvoj, které využití peněz z evropských fondů koordinuje.

K největším projektům, na něž byly v poslední době využity, patří nová generace velkých vězkných zařízení ELI a HiLAS, rekonstrukce železničního uzlu Břeclav, prodloužení dálnice či nová vysokorychlostní komunikace směrem na Zlín. Část těchto peněz bylo nepochybně možné použít lépe, což platí například o výstavbě některých rozhleden nebo méně využitých cyklostezek.

Desítky miliard ladem

Problémy jsou i s čerpáním přidělených prostředků. Na léta 2007 až 2013 měla Česká republika k dispozici z evropských fondů asi 700 miliard korun. Část z nich mohla čerpat ještě několik let po roce 2013. V roce 2014 hrozilo, že z těchto peněz nevyužije minimálně 60 miliard korun. Nynější odhady ministerstva hovoří o polovině této částky.

„Česko zřejmě nedočerpá celkem asi 30 miliard a získá 96 procent z peněz přidělených na léta 2007 až 2013,“ řekl Frček. Přesnější data budou známa v červenci. Kolik peněz z Bruselu Česko nakonec využilo, pak bude známo za několik let, kdy budou uzavřeny všechny operační programy, přes které jsou čerpány.

V letech 2007 až 2013 bylo přitom podle MMR proplaceno asi 650 miliard korun za 70 651 schválených projektů. Unie na ně nejčastěji přispěla 85 procenty. Zbytek hraď stát, region, města či obce. Podíl peněz z Bruselu na financování celého projektu se u jednotlivých odvětví či oborů liší.

Méně peněz, větší efekt?

Na léta 2014 až 2020 získalo Česko z evropských fondů asi 24 miliard eur, tedy téměř 648 miliard korun. Experti vítají snížení počtu operačních programů spolufinancovaných EU z 26 na 10. Jsou tak přehlednější. Další peníze lze čerpat z programů přeshraniční, nadnárodní a meziregionální spolupráce. A z evropských programů, jako třeba COSME, který je zaměřen na růst konkurenceschopnosti malých a středních firem.

Podle šéfa poradenské firmy eNovation Jiřího Pavlíčka je to poslední šance získat peníze z evropských fondů, než bude Česko po roce 2020 zdrojem dotací pro nové chudší země unie. Firmy, které tuto podporu nečerpají, navíc ztrácí konkurenční výhodu. Zájem tak roste, problémem jsou ale některé kontroverzní podmínky spojené s využitím těchto peněz.

IQLandia
Dotaci z evropských fondů využilo i Centrum propagace a medializace vědy a techniky IQLandia v Liberci.

Foto: HN - JH Kočítko

Elektronický systém měl zpoždění

Odborníci upozorňují na potíže, které přineslo zavedení nového elektronického systému pro správu dotačních projektů MS2014+. „Místo od začátku roku 2014 začal systém pro veřejnost správně fungovat loni v září. Čerpání peněz na léta 2014 až 2020 se tak zpozdilo,“ upozornil tajemník Asociace pro evropské fondy Petr Holan. Členy APEF jsou přední poradenské firmy, které pomáhají klientům s evropskými dotacemi.

Podle Frčka bylo od počátku tohoto programovacího období, tedy od ledna 2014, do konce letošního února vyhlášeno 217 výzev. Umožní získat z evropských zdrojů (bez přeshraniční spolupráce) 271 miliard, tedy asi 42 procent přidělených peněz. „Tak velký počet přijatých žádostí potvrzuje, že je monitorovací systém plně funkční. Objevily se v něm menší potíže, již ale byly odstraněny,“ tvrdí Frček.

Firmy kritizují časté změny pravidel

Podle ředitelky České podnikatelské reprezentace při EU (CEBRE) Aleny Mastantuono zájemcům o evropské dotace dále vadí náročná administrativa a měnící se pravidla. Menší počet operačních programů umožní lépe řídit zdroje a mít lepší přehled o přidělených penězích. Pouhé snížení počtu programů ale nezaručí, že se podaří omezit výdaje, které jsou s nimi spojeny, a že budou řízeny komplexně. Proto je třeba garantovat jednotná a stabilní pravidla pro získání dotací a jejich jasnou kontrolu.

Češi využívají peníze z EU hlavně přes specializované operační programy. Jak připomněla ředitelka CE-

BRE, roste i zájem o peníze, které lze získat z celoevropských programů, hlavně Horizontu 2020. Je určen pro projekty týkající se výzkumu a inovací. Může být vhodnou alternativou pro české firmy, které nezískají potřebnou podporu pro svůj projekt na národní úrovni. Procento úspěšnosti je ale stále nízké, české firmy se s programem teprve seznamují. Dle dostupných statistik z Horizontu úspěšně čerpají peníze na projekty týkající se informačních a komunikačních technologií, pokročilé výroby a energetiky.

Podle Holana se podařilo vyřešit řadu problémů, ale zdaleka ne všechny. I on oceňuje snížení počtu operačních programů a zjednodušení systému pro podávání žádostí o dotace. Za velký problém pokládá nekonzistentní a nekoordinované kontroly projektů a hlavně změnu podmínek pro žadatele o dotaci. A to i v době, kdy zájemci připravují projekty spolufinancované z evropských peněz. Podle Holana jsou často nesystémové i metodiky, díky nimž lze čerpat peníze z operačních programů. Nejde jen o rozdíly v různých programech. Ministři a jejich náměstci mají často jiný názor, jak postupovat při čerpání dotací.

Vadí mu, že ministerstva posuzují, zda není projekt předražený, podle cen obvyklých. Žadatel musí vyplnit již v projektové žádosti podrobný rozpočet, což je problém. Při čerpání dotací z EU také nelze podle Holana využít zkušenosti ze zahraničí. Dotace se v zásadě neliší a směřují do stejných sektorů, ovšem každá země má jiný politický systém. Politici v Evropské unii by se proto měli shodnout na tom, co státy dělají na úrovni dotací nejlépe, a snažit se tyto poznatky při stanovení pravidel využít.

Jak postupovat při žádosti o dotaci

František Mašek

frantisek.masek@economia.cz

Kdo chce získat evropské dotace, má k dispozici návod na webu ministerstva pro místní rozvoj. Odkazuje na programy, jichž se dotace týkají, na řadu dalších důležitých informací i na ministerstva a jiné instituce, které tyto programy řídí. Žadatel o dotaci si musí nejprve připravit projektový záměr, který má jasný cíl a logickou strukturu. Důležitou roli hraje rozpočet a financování projektu. Na základě záměru je pak možné vyhledat na webu MMR vhodný dotační program. Podrobnosti obsahuje programový dokument.

Zásadní je správně vyplnit takzvanou žádost o podporu. Co má obsahovat a zda bude pro tento program

“

Proti zamítnuté žádosti o poskytnutí peněz z evropských fondů je nově možné se odvolat.

Výzva shrnuje podmínky, které musí splnit. Žádost s povinnými podklady a přílohami je třeba v daném termínu poslat přes elektronický systém MS 2014+ (mseu.mssf.cz).

Jestli žádost odpovídá zadání, posuzuje podle hodnotících kritérií řídicí orgán programu nebo jím pověřený subjekt. Žadatel má být podrobně informován o hodnocení projektu. Nově se dokonce může proti negativnímu hodnocení odvolat.

Úspěšný žadatel pak podepíše smlouvu a získá na základě žádosti o platbu od subjektu, který program řídí, požadované peníze. Zda je dostane předem, nebo mu budou proplaceny jinak, určí řídicí subjekt.

Při předložení žádosti o platbu je třeba prokázat, že výdaje odpovídají smluvním podmínkám. Proto je třeba si průběžně zajistit fotografie, prezenční listiny

Kromě administrativní kontroly je třeba počítat s namátkovou kontrolou na místě. Její protokol shrne poznatky a opatření, jimiž se má příjemce dotace řídit, jinak mu hrozí sankce.

O získání peněz z fondů EU je třeba informovat veřejnost. U menších projektů obvykle vyvěšením plakátu o velikosti A3 v místě, kde byly prováděny, u dražších projektů velkoplošným bannerem či billboardem. Po dokončení projektu je nahradí pamětní deska.

O projektu je třeba informovat po dobu jeho udržitelnosti. Jde o minimální termín, po který má být projekt funkční, nejčastěji pět let od doby, kdy byl realizován. Jinak hrozí příjemci sankce, někdy i vrácení části nebo celé dotace.

Desatero rad na webu MMR tedy stručně shrnuje vše podstatné o evropských dotacích. Ideálně by se